

STUDIEAFDELING 1.

ARKITEKTUR, BY & LANDSKAB

NOTAT OM RUM, LANDSKAB & HAVEKUNST

Forord

Havekunsten spænder fra øjeblikkets flygtige stemning - til den langsomme, stabile ro - båret af naturen og årstidernes skiften. Når nuet og evigheden mødes rækker det langt ud over et menneskeliv. En oplevelse af fortid, tid og fremtid, der forsvinder i ét brændpunkt.

Årtiers kredsen omkring det landskabelige i byarkitekturen har primært udviklet sig til ren idé, en form for mantra, der bruges identisk med det åbne, ubebyggede rum. Lige siden den amerikanske minimalismes begyndelse i 1960'erne, har det tomme rum, det symbolsk billedløse vakuum, været udpeget som det neutrum der udgjorde den samlende kraft i det skulpturelle og arkitektoniske rum.

Ikke mindst byarkitekturen har taget dette vakuum til sig, og udpeget det som det organiserende element i bystrukturen, hvor Rem Koolhaas har været den førende eksponent.

Problemet med det tømte, landskabelige rum, har altid været, at det var nemt at tænke, men uhyre svært at projektere. Den nødvendige stillingtagen til materialer og udformning aftvinger svar på type og karakter af det landskabelige - det vil sige et billede på landskabs- og naturopfattelse. Overordnede, samlende billeder har pr. definition ikke været mulige, og de nødvendige funktionelle rester kan ikke i sig selv udgøre et arkitektonisk princip.

Vi befinder os stadig i denne uklare situation. Forsøgene på at lade rationaliteten bestemme løber hurtigt tør, fordi rummets irrationelle indhold er stort. At lægge vægten på det stoflige og de små fortællingers addition, det løser ikke grundlæggende problemet med at definere det landskabelige rum som aktuelt arkitektonisk indhold og udtryk.

Når vi ser på det intensive "tømte rum", som det "monumentalt", samlende rum har vi principielt to spørgsmål at diskutere.

Det arkitektoniske princip i det landskabelige rum, og stofligheden og vækstmaterialiet som potentiale.

Når den store symbolfortælling i geometrisk, bestemt form falder ud af bylandskabet, erstattes den af et vakuum - en ny rumlighed der som en beholder skal kunne samle og optage flertydigheden i de mange små fortællinger.

Beholderen må have et udtryk - en rumlig tæthed og en intensitet - for at være andet end en rest.

STUDIEAFDELING 1.

ARKITEKTUR, BY & LANDSKAB

Det uorganiske - sten, stål og billedkunstens installationer, har her spillet en væsentlig rolle i de seneste årtier, båret af bygningskunstneriske behov og tidens flygtige krav til hurtige sceneskift.

I arbejdet med det tomme rum og de manglende symbolobjekter - er det naturligt at bygningskunsten søger mod landskabelig inspiration, i forlængelse af den åbne, flydende rumlighed i det moderne bylandskab.

Men det forbliver stadig det hurtigt byggede, der dominerer den langsomme organiske vækst.

Tiden modnes langsomt - men træghed, modstand, proces, sted og identitet får aktualitet, når det integrerede kultur/naturbegreb bliver almen, og de mange flygtige, teknologiske strømme har skyllet værket og den sidste rest af menneskelig identitet over bord.

Det er på det grundlag havekunstens stof har et potentiale.

Haven er et bevidst rumligt indgreb i bylandskabet, og bliver til havekunst når indgrebet har en klar irrationel, oplevelsesmæssig hensigt. Landskabet eller mellemrummet i sig selv kan aldrig være havekunst eller landskabsarkitektur, men et spor kan for eksempel være nok til at iscenesætte en sekvens af eksisterende rumligheder.

Haven kan være et præcist afgrænset rum, men aldrig en lukket enhed. Haven ligger i spændingsfeltet mellem den abstrakte evighed og den konkrete sanselighed. Havekunsten, som fristed, har således altid ligget på grænsen af det tilladelige, da den indeholder åbenheden, sanseligheden, væksten og forgængeligheden, og dermed ikke just udtrykker den nødvendige sikkerhed, fornuft og stabilitet.

Al havekunst har flygtighedens præg, og vil altid være det uartige barn i klassen, uanset hvilke former bygningskunsten antager, fordi denne har stabilitet, fornuft og sikkerhed som sit primære formål.

Havekunsten er helt fri af funktionelle bindinger, den er ren oplevelse, nærmere kunstarter som maleri, film, skulptur, poesi og musik. Man kan undre over at der i dag ikke fremkommer mere varierede udtryk, - og at vækstmaterialiet for eksempel mest bruges til at forankre bygningslegemer til omgivelserne.

Det er dynamikken i den mekaniske og elektroniske teknologi, som kulturen har fejret gennem de seneste halvandet hundrede år. Det gælder både i arkitekturen og i billedkunsten. Træerne og landskaberne har været "det udenfor" - det man godt nok vidste var nødvendigt, men lidt uinteressant fordi der tilsyneladende var så rigeligt af det - uden for den kultiverede bybos daglige rækkevidde, og uden for teknologiens fokus. I bedste fald blev det groede - "den fri natur" sat ind som kontrast til den egentlige kultur, det teknologiske objekt, for at fremhæve kontrasten gennem

STUDIEAFDELING 1.

ARKITEKTUR, BY & LANDSKAB

modstilling.

Der er i bygningsarkitekturen reelt ikke tale om noget "uden for". Det er kun de sidste rester af en forenklet modernisme, der i sin misforståede dovenskab opretholder dette billede.

Teoretisk set, er der inden for de seneste 50 år sket en gradvis sammensmeltning af kultur og natur til en symbiose, hvor kulturen i dag snarere ses som en af naturens mange udtryksformer. Hvor kulturen som menneskelig aktivitet nok har påvirket alt på jorden, men hvor kulturen samtidig gennemgår en uforudsigelig udvikling og en påvirkning uden for menneskelig rækkevidde - samtidig med at klodens tilstand er kommet i fokus. Der bliver brug for en anden form for funktionel koordinering, udvikling og procesgang end vi hidtil har kunnet præstere.

Resultatet er, at de menneskelige spor i højere grad ses integreret i et udvidet naturbegreb - der i dag kaldes "den anden natur".

Mangelen på entydighed er afgørende i flere forhold, - den betyder at klarhed i form af sandhed, - som et afsluttet hele, - bliver irrelevant, - og at natursynet, - omverdensbilledet, - ikke kan opretholde en skelnen mellem naturen og det naturlige på den ene side, - og kulturen og det menneskeskabte på den anden side.

Proces, dynamik, forløb, tid, bliver vigtigere end det stabile rumbillede. Det centrale er, at rummet i arkitekturen kommer i fokus, efter at objektet har mistet sin meningsdannende værdi - men helt afgørende er det, at rummets idé og udtryk indtager sin ny position.

Det er her havekunsten får en afgørende rolle, og det er i pladsens og parkens genfortælling, at det organiske får ny betydning, efter at det frie sten- og vandrum har domineret det urbane i årtier.

Steen Høyer, Landskabsarkitekt, Professor KA

Rev. februar 2002